

Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

(Ργ6δ. 10, 117):

φίλο του, τή φιληνάδα του, και βγήκαν μαζί και ρώτησε για πολλά πράγματα από τις περασμένες μέρες, κι ανάμεσα στ' άλλα θυμήθηκε την παιδούλα που αντράμωναν άλλες φορές και ήθελε να ξέρει τί έγίνονταν. Κ' η φιληνάδα είχε καιρό μαντάτα να του δώσει, γιατί την ίδια μέρα είχε δει την κηδεία της. Έρμη κηδεία και παράξενη, καθώς όλα τα καμώματα της όπουχαν παρατηρημένα. Μήτε άλλος κανείς μήτε παπας κάνα, μονάχα οι νεκροθάφτες, που δε μπορούσε να τους αποφύγει, και τάρνι μ'α στολισμένο τούτη τή βολά με λουλούδια άσπρα και κίτρινα που τ'έχε μάσει ή ίδια όταν έτοιμάσε την κηδεία της, είτε που αυτοχτόνησε από την πίκρα της την άπαρηγόρητη είτε που τ'ό χτικιό την έσβυσε σιγά σιγά κ' έτσι μπόρεσε να λογαριάσει τ'ό τέλος. Είχε φέρει σ'ό σπιτάκι της και ένα σωρό άνθη για τ'όν έαυτό της, και κατά τις οδηγίες όπου εύρηκαν οι νεκροθάφτες τ'άσιαζαν βουβά δλόγορα σ'ό κορμί της, καθώς άλλοι με χαρές και γέλοια θ'α στόλιζαν τ'α στήθια της αν τ'όθελε ή Μοίρα της ν'απολάβει κι αυτή τ'ό γάμου της τ'ό πανηγύρι. Και τ' άρνι που κατάλαβε τί τρέχει με τ'αδιάκοπα μπε-μπε τ'ης καρδιάς και τ'α ντίν-ντίν τ'ου κουδουνιού έγέμιζε τ'όν άέρα με θλίψη άπειρη.

Είναι ωραιότατοι οι τέσσεροι τελευταίοι στίχοι, γιατί με όλιγο ύλικό και άπλούστατο ό ποιητής μ'ας έφτιασε μια έντύπωση βαθύτατη ή όποια θ'α κυριεύει πολλήν όρα την ψυχή τ'ου άναγνώστη που αίστανεται. Και με αυτή την έντύπωση πρέπει να τ'όν άφίσουμε, μη ματαλιόντας τους δύο πρώτους στίχους που δέν είναι έδω ή θέση τους.

Όμορφη είναι και ή γλώσσα τ'ου Σολωμού σ' αυτό τ'ό ποίημα, φυσικά, μονοκόμματα και άνέγγιχτη από ξένη επίδραση. Λές και τ'όγραψε εκεί που διάβαζε τ'ου Φωριέλ τ'η συλλογή, ή, άκόμα καλλίτερα, τ'όν Έρωτόκριτο τ'ου όποιου β'ασταζε όχι μονάχα τ'ό μέτρο, αλλά και τ'η ρίμα τ'η ζυγωτή.

Έτούτο τ'ό τραγούδι είναι από τ'α καλλίτερα τ'ου ποιητή μας, άδειχοντας την ψιλή και άβιαστη τέχνη του. Κρίμα που ίσια με τώρα πέρασε άπαρητήρητο. Έάν ή άνάλυσή μου βρεθεί σωστή, τότε προτείνω ό τίτλος να είναι: 'Η Έρωτοκαμμένη ή τ'ό Δείψανο τ'ης Έρωτοκαμμένης.

Λόντρα, Όκτώβρης τ'ου 1906.

ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ

Θανατωτή δέν έδωκαν οι άθάνατοι τ'ην πείνα Μόνην· μα θάνατοι πολλοί και τ'ο χορτάτο παίρνουν. Τ'άνοιχοτόρητ'ε τ'αγαθά ποτέ δε λιγοστεύουν, Κι' όποιος δέν δίνει, σπλαχνιστή δε βρίσκει στην άνάγκη.

Κι' όπου έχει θρόφιμα πολλά κ' είν' άπονος μ' εκείνον Που πρώτα τ'όν έδέχεται, σάν έρθει ζεπασμένος Κ' έλεεινός και πένητ'ας, ζητώντας φαγοπότι, Κι' άρρωστημένος σπλαχνιστή δε βρίσκει στην άνάγκη.

Άληθινός έλεητής λογίζεται όποιος που δίνει Τ'ου πένητα, τ'ου πλάνητα, τ'αγνού και πεινασμένου, Και που αν άκούσει τ'η φωνή τ'αναγκασμένου τρέχει, Για τ'ό μελλέμενον καιρό κάνοντας ένα φίλο.

Κι' όποιος τ'αγαπημένου του τ'ου σύντροφου και φίλου Τ'ό φαγοπότι τ'ου άρνηθεί, κείνος δέν είναι φίλος, Καταφυγή δέν είναι άπό τ'όν και πρέπει: ό φίλος τότες Μακρυνά να φεύγει έλεητή ζητώντας έναν ξένο.

Τ'όν πένητα ής σπλαχνίζεται όποιος τ'ην μπόρεση έχει, Κοιτάζοντας τ'ό μακρυνόν τ'ό όρόμο τ'ης ζωής του, Καθώς γυρίζουν οι τροχοί τ'ης άμαξας που τρέχει, Έτσι κυλούν και τ'αγαθά σ' ένα και σ' άλλο χέρι.

Άλλά τ'ου κίκου ό άνέμευλος περίσσεια βρίσκει πλούτη, Άσφαλτα άπό τ'α είναι ό χάρος του, — και τ'η μάληθια λέω Δέν εύτυχάει τ'ό φίλο του, κ' εύδέ τ'ό σύντροφό του, Και μοναχός του τρώγοντας μοναχός είναι φταίτης

K. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΦΡΟΝΙΜΑ ΛΟΓΙΑ

(Ό Κρητικός συγγραφέας κ. Δ. Σ. Βουτετάκης τύπως τώρα τελευταία ένα καινούριο βιβλίο του με τ'όν τίτλο «Κρητικοί, ίδού ό όρόμος τ'ης τιμής, ίδού και ό όρόμος τ'ης άτιμίας, διαλέξτε!»), γραμμένο στην έθνηκή γλώσσα. Άπό τ'ό πατριωτικό βιβλίο τ'ου κ. Βουτετάκη παίρνουμε ένα κομμάτι από τ'ό πρώτο κεφάλαιο και τ'ό ξανατυπώνουμε, συσταίνοντας τ'ό στους φίλους μας Κρητικούς, πριγκηπικούς κ' άντιπριγκηπικούς. Άν άκουστούν οι φρόνιμες έθνικές συβολές κι που δίνει ό συγγραφέας στους πατριώτες του, μπορεί να πει κανείς π'α: σίγουρα π'α ή Κρήτη ξελευτερώθηκε!

Όλοι βέβαια ξέρουμε ότι πέρυσσι έγίνηκε στην πατρίδα μας Κρήτη μια επανάσταση. Η επανάσταση τ'ου Θεοτίσου, όπως άνωμαστήκε. Όσοι από τ'ους χωρικούς τ'ης Κρήτης έθαυρέψανε π'ως ή επανάσταση αυτή θ'α φέρη καλό σ'όν τόπο, τ'ην ύποστηρίζανε. Παραπονο λοιπόν δέν έχει, διότι έτσι έπρεπε να κάμουμε, άφου έθαυρούσανε π'ως ή επανάσταση αυτή θ'α φέρη καλό. Όσοι πάλι από τ'ους χωρικούς έσοδηθήκανε ότι

ή επανάσταση αυτή μπορεί να φέρη κακό σ'όν τόπο τ'ην εκατατρέξανε. Πάλι παραπονο δέν έχει, διότι έτσι έπρεπε και αυτοί να κάμουμε, άφου ένομιζανε π'ως μπορεί να φέρη κακό και να βλάψη τ'όν τόπο.

Και ή μια μεριά λοιπόν και ή άλλη, και εκείνοι δηλαδή που έσυντρέξανε την επανάσταση και εκείνοι που τ'ην εκατατρέξανε, εκάμανε τ'ό χρέος τ'ωνε. Και μόνο εκείνοι που ή τ'ην έσυντρέξανε ή τ'ην εκατατρέξανε χωρίς να τ'ους τ'ό λέγη ή ιδέα τ'ωνε και ή πεποίθησή τ'ωνε, είναι αξιοκατάκριτοι. Διότι κάθε τίμιος άνθρωπος χρεωστέι να κάνει π'άντα εκείνο που τ'ου λέει ή πεποίθηση τ'ου και ή συνείδηση τ'ου.

Έγώ όμως που γνωρίζω κατ'ε βάθος τ'ην άγνή και καθόρια ψυχή τ'ω χωρικό τ'ης Κρήτης, είμαι βέβαιος ότι όλοι άπαυτούς, με μια μικρή ίσως εξαίρεση, εκάμανε ό,τι τ'ους έλεγε ή συνείδηση τ'ους τόσο εκείνοι που έσυντρέξανε όσο και εκείνοι που εκατατρέξανε τ'ην επανάσταση.

Ό λογαριασμός λοιπόν και για τ'α καλά γενομένα και για τ'α κακά γενομένα πρέπει να κλείση έδω.

Έρθανε τ'α πράγματα όπως ήρθανε. Τ'α έρχόμενα και άγίνοντα μπορεί όσοι με φρόνηση μετρούνε να τ'α βοηθήσουνε και να τ'α σπρώξουνε νάρθουνε όπως αυτοί θέλουνε. Ένώ για τ'α περασμένα και γενομένα δέν ύπάρχει καμιά δύναμη σ'όν κόσμο ή όποια να δύναται να τ'α μεταβάλη ούτε σάν μια τριχά. Διά τ'ούτο οι φρόνιμοι άνθρωποι πριν να γίνουν έτσι ή έτσι τ'α πράγματα φροντίζουσε να τ'α φέρουνε σ'ό καλλίτερο. Άμα όμως γίνουσε και τελειώσουνε ή καλά ή κακά, δέν καθουναί να κατατρώγουναί και να καταγίνουναί άδικάφρονα και άνοφίλευτα π'α όλο και με τ'α περασμένα και τελειωμένα, παρά σ'άπτονται και καταγίνονται για κείνα που έρχονται και για κείνα που θ'α γίνουν, π'ως και τί πρέπει να πράξουνε για νάρθουνε καλλίτερα.

Πριν να παραπατήση κανείς και σπάση ή σταμνα που βροτ'ε, πρέπει να προσέχη. Άμα όμως τύχη να τ'ου σπάση, πρέπει άμέσως να ξεγνή τ'ό σπασίμο και να προσηλώνη όλη τ'ην προσοχή τ'ου από ποιό μέρος να παη κατόπι για να μη παραπατήση πάλι και ξανασπάση και τ'ην άλλη που πήρε. Γιατί άνε καθεται να προσηλώνη τ'ην προσοχή τ'ου εις τ'ό περασμένο σπασίμο, άντι να τ'ηνε προσηλώνη και για ν'αποφύγη τ'ό δεύτερο, σίγουρα θ'α τ'ην ξανασπάση και τότες είναι ένας σωστός άνόητος και άχρήρευτος, που ούτε προκοπή ούτε καλό τ'ου μέλλεται.

KARL BRUGMAN ΓΡΑΦΤΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Κοίταζε «Νουμά» 217 και 218) Τώρα, έφκολα είναι να λές π'ως, άμα τέλειωσε ή Έπανάσταση, όταν π'ες τ'α π'άντα μέσα σ'ό νιό τ'ό Κράτος και στην Κοινωνία είτανε να ξαναχτιστούν, άμέσως τότες παρουσιάστηκε κατάλληλη στιγμή π'ρος σκόπιμο ξανατερισμό λαϊκής και γραφτής γλώσσας. Ός τότες όλόκληρους αιώνες, έξιν τ'όν κληρο, μόλις έθρυσκε μια περιορισμένη χουφτίτσα διαβασμένων που άληθινά ήξεραν(1) τ'η γρα-

φή και τ'ην όρίζαν. Άντιπρόσωπος τίποτα λογοτεχνικά τ'ης προκοπής ή λαοπαιδείας θρυσμένης από τέτια λογοτεχνικά τ'ό γλωσσικό άπό τ'είδος δέν είταν και άφου μήτε σήμαινε ως καθημερινή λαλιά τ'ων γραμματισμένων, έπρεπε τότες ή Κυρά Καθαρεύουσα — έτσι τ'η λέν τ'η γραφή τ'ους οι Έλληνες με θάρρος να ξεριζωθεί. Τ'ό έθνος κατεχε πολύτιμη δημοτική ποίηση, τραγούδια που και στη Δύση τ'α π'όσεζαν ό ίδιος ή Γαίτες τ'ους έδειξε ζωηρή συμπάθεια μεταφράζοντας κάμποσά τ'ους γερμανικά. Η γλώσσα τ'ους είταν κι είναι κάπως μεσαινή(2), είδος που έφκολα μορφώνεται με τ'ό ταξίδι τ'ων τραγουδιών από τόπο σ'ό τόπο. Έδω λοιπόν βρισκότανε π'όχειρο φυσικό θέμελο νεο-ελληνικής γραφτής, άφου δ'α μάλιστα π'ρος λεξικό πλουτισμό και μέρος π'ρος συνταχτικό φιλοδουλεμά τ'ης περνούσανε να χρησιμεύουν άρεκέτα στοιχεία τ'ης παλιάς γραφτής(3). Τ'ό να μ'ην έγινε τότες τέτιο ξαναχτισμα

δέν είναι παρά φυσικό(4). Ό κόσμος έσωτερικά κι' έξωτερικά βούη: άρχαία Έλλάδα. Καρτερούσε από τ'ους Έλληνες και τ'ό καινούργιο τ'ους βασιλείο ένα συνεπαρμό όπως γρηκήσανε οι προγόνοι τ'ους άμέσως μόλις τέλειωσαν οι Περσικοί πόλεμοι. Όχι ή δημοτική όμως, παρά ή πατροπαράδοτη γραφή(5) τ'ους φάνηκε τότες τ'ων Έλλήνων π'α άμειρα π'ως έδενε τ'α τωρινά με τ'α ξακουστά περασμένα, ή γραφή εκείνη που είτανε δ'α κίολας διάλεχτος τ'ης Καινής Διαθήκης(6). Π'ως ν'απαυτούσε τότες θυσία τέτιου κληρονομικού θησαυρού; Έπειτα μ'ην ξεχνούμε και τ'ούτο. Ός π'ρος τ'η γλωσσικά ιστορία και μάλιστα με τί τρόπο στίκουνε μεταξύ τ'ους λαϊκή και γραφή γλώσσα, βασίλειαν τότες και σ'ούς

1) Έδω, φεβούμαι, παρουσιάζεται ή γραφή, ως χωριστό είδος άφουπαρητό. Τέτια ποίεσι δέν είχαμε ύστερα από τ'ους κλασσικούς καιρούς. Τ'ων λογιώτατων ή γραφή είταν π'άντα ως σ'α σήμερα ανακάτωμα άφουδιάλεχτο δημοτικής και άρχαίας, άλλιώτικο κατά τ'η δημοτική, τ'ης έποχής και κατά τ'ου γραφιά τ'ην κλασσικισμάθεια.

2) Να λοιπόν που είχαμε, όπως έχουμε και τώρα κοινή δημοτική. 3) Τ'ης άρχαίας Έλληνικής, νομίζω, έπρεπε να π'ει ή καθήγη. Brugman. Όπως είπαμε, γραφή γλώσσα ως άφουπαρητό είδος ποίεσι δέν είχαμε. 4) Φυσικό για τ'ους άλλους, μα όχι για τ'όν Κοραή, αν είταν τόσο σοφός. Να που ό Βηλαράς δε γ'ελάστηκε. Άν ό Κοραής ακολουθούσε τ'ό Βηλαρά — άντρα πολύ άνώτερο τ'ου — με τ'ην πεποίθησι που είχε σ'α σοφία τ'ου τ'ό έθνος θ'α έπαίρει ίσως τ'ό όρόμο που λέει: ό κ. Καθηγητής π'ως έπρεπε τότες να πάρεσι. 5) Δε νιώθω καλά καλά π'ως ή γραφή είτανε διάλεχτος τ'ης Καινής Διαθήκης. Σ'α μάτια τ'ων ανθρώπων τ'ων συνήθων τ'ης Έπανάστασης, όπως και σ'όν όχι ειδικών επιστημόνων άκόμα σήμερα, ή Καινή Διαθήκη φαίνεται σ'α γραμμένη στην αρχαία κλασσική.